

TOOLISTE

LAAN

Märts 1935.

E. Töolisühingute Keskliidu ja töölisnõukogude häälekandja

Tööliskonna ühflus ja iselegevus.

Valitsus kavatseb panna maksma uued seadusandlikud normid palgatülide lahendamise alal. Organiseeritud tööliskonna seisukohad selles küsimuses on teada.

Meie tööõigus vajab kindlasti väljaarendamist. Ka vabavahenduse põhimõte on tööliste vastuvõetav. Kuid tööõiguse aluseks jäägu ka edaspidi palgavõitluse vabadus, s. o. streigivabadus. Ja teiseks — palgaolude korraldamine sündigu organisatsioonidevaheliste kollektiivlepingute alusel.

Sest igal juhtumil peab olema selge, et olgu seaduse paragrahvid tööliste nii soodsad kui tahes, tegelik palgatõus on mõeldav ainult siis, kui tööandjatele seisab vastu küllalt tugev ja ühtlane töölisorganisatsioon. Nii ütlevad maailma tööliskonna kogemused.

Meie senised saavutused palgavõitluse alal ei ole kuigi suured, kuid sellel alal peab asi muutuma. Palgavõitlusele on osutunud saatuslikuks töölisliikumise nõrkus ja killunemine. Ja ka see asjaolu, et ametiühinguline liikumine langes sageli ohvriks poliitilistele sihtidele. Tagajärg oli see, et tööliste tegelik olukord jäi endiseks. Seda ei tohi enam juhtuda.

Töölistele on lõplikult selgeks saanud, et ei maksa panna lootusi milgile muule, kui oma ametiühingutele. Edu kindlaks pandiks on tööliskonna enese organiseerimine.

Tööliskonnale on selgunud ka üks teine asi: tööliskonna tegelikud majanduslikud huvid on ühtlased ja vastolud tööliskonnas on tekitatud kunstlikult. Need vastolud kaovad kohe, kui tegelikud küsimused lahendatakse tööliste eneste poolt ametiühingutes ja töölisnõukogudes.

Ühes töölisliikumise vabanemisega igasuguste kõrvalmõjude alt on suurenenud tööliste usaldus oma organisatsioonide vastu. Muutub kergemaks verbumise töö ning paranevad ka palgavõitluse väljavaated.

Kuivõrd tööliste iselegevusel on edu, ripub ära tööliskonna enese aktiivsusest.

Kaks ülesannet seisab päevakorras: 1) organiseerimistöö plaanikindel ja hoogus arendamine ja 2) palganõudmiste selgitamine.

Töö nende ülesannete täitmiseks arengu kõikjal. Aeg ei oota!

Tööliste palgatõstmise küsimus on tõusmas päevakorda. Rahvamajanduse

olukord on paranenud. Peab paranema ka töötava rahva olukord. Seda enam, et rahva madal ostujõud on ka praegu piduriks majanduse arenemisele. Et rahva ostujõu tõus, s. o. ka palgataseme tõus on tarviline, seda peab tunnistama ka kodanline ajakirjandus.

Nii on töölistel eeldusi palgaolude parandamiseks.

Väga laiadele hulkadele on saanud praegu selgeks, et see osa tööstuse toodangust, mis läheb tööliste palgaks, jääb kindlasti sisemaale. Ja sellest on kasu rahva rõhuvale enamusele.

Tööliste ametiühingute ja töölisnõu-

kogude kohuseks on esineda kindlate nõudmistega ja põhjendustega.

E. T. Keskliidu poolt on koostatud andmed **elatismiiniimumi kohta**. Ühtlasi on uuritud töösturite andmeid **tööstuse üldise kandevoime kohta** (teisi andmeid ju pole, kuna puudub tööstuse sisuline kontroll) ja on selgeks tehtud neis peituvad tühikud ja vastuoksused.

Üksikute ametiühingute kohuseks on nüüd oma palganõudmistele selgitamine vastava tööala eriolude kohaselt.

Nii kujuneb Keskliidu ja ametiühingute koostöös meie lähema aja tegevusprogramm.

Milles on rahvamajanduse elustamise kava mõte.

Ikka enam ja enam muutub selgemaks majanduse plaanikindla juhtimise mõte. Ka ametliku Konjuktuurinstituudi häälekandja tunnistab majanduse sihikindla juhtimise tarvilikust. Keskliidu rahvamajanduse elustamise kavas on näidatud, kuidas tuleb juhtida majandust, et see vastaks laiemate rahvakihtide huvidele ja võimaldaks rahva elujärje tõstmist. Alljärgneva artikliga alustame selle kava üksikasjalikumalt selgitamist.

Kunas lõpeb kriis? Tööline, töötu, põllumees, ametnik — kogu rahvas ootab juba mitmendat aastat vastust sellele küsimusele.

Tööpuudus on muutunud alatiseks nähteks. Kui vabrikute värvate taga ootab palju rahvast, siis on ka seesolijatel raske võidelda oma palkade tõstmise eest.

Põllumajandussaaduste hinnad välis-turgudel ikka ei taha tõusta ning väljaveo võimalused on piiratud ega laiene kergesti. Rahva vaesestumisega vähenes ka siseturu maht tööstusele ja põllumajandusele.

Kuid seda koormat on kergem kanda, kui on lootus paranemiseks.

Mis saab edasi? Seletatakse — süüdi olevat ainult maailmakriis. Süüdi olevat hinnatase maailmaturul.

On imelik olukord: börsikindralid kaugel merede taga määravad, kas saame meie maitsta oma töö vilja! On „konjunktuur“ hea, siis on meilgi tõus. On „konjunktuur“ halb, hinnatase madal, siis ei aita töö ja vaev: kaup läheb poolmuidu välisturule.

Siin aga tuleb küsida? Kas oleme

tõesti võimetud midagi ette võtma oma elukorra parandamiseks?

Ning teiseks: Kas oleks loota, et olukord tõsiselt paraneb, kui meie istume käed rüpes? Kas tulevad endise põllumajandussaaduste hinnad tagasi? Asjatundjad seletavad, et mitte ei tule. See olukord, mis 1925.—29. a. oli, enam ei kordu. Ookeanitagused maad on vahepeal oma tootmisvõimet hiiglamoodi suurendanud ja odavamaks teinud. Kuid ka Euroopa maad hoolitsevad praegu oma põllumajanduse eest ning teiste maade saadustele kunagi teed endiselt vabaks ei anna. Nii jääb seisukord põllumajanduse alal kehvaks ka siis, kui maailmakriis peaks mööduma ning tööstuse hinnad paranevad.

Mida toob meile maailmakriisi lõpp? Nüüd on meie tööstus piiratud kõrge tollimüüri-ga. Sealpool müüri on tugev ja arenenud Saksa, Inglise, Ameerika ja teiste riikide tööstus. Meie tööstus on aga nõrk ja tehniliselt mahajäänud. **Ka siis, kui maailmakriis möödab, on meie tööstusel raske välismaa võistlust kanda.** Neis maades, kuhu oleme enne oma saadusi müünud, on pealegi kas-

vanud oma tugevad tööstused (tekstiil-tööstus Balkani maadel, paberitööstus Nõuk. Liidus).

Juba enne maailmakriisi muutus seisukord meie tööstuse alal niivõrd raskeks, et valitsus asus tugevale tollitõstmisele (n.-n. Strandmanni tollid 1929. aasta septembris). Juba enne maailmakriisi kaebasid töösturid, et välisturul on minemas kaotsi ning ka siseturul ähvardab väline võistlus. Nii ootab meid ka juhul, kui maailmakriis peaks mööduma, tööstuse alal endine vilets kiratsemine. Sest ainult siseturule tugenev tööstus elab lõppude lõpuks põllumajanduse arvel. Põllumajandus aga vajab ise abi ning tuge.

Nii siis — lootusetu tulevik? Ja muidugi, lootusetu tulevik, kui meie jääme tegevusetult ootama, kuidas „olukord ise laheneb“. Kuid seda meie ei tohi. Peame ise looma endale tuleviku. Peame korraldama ise oma majanduselu. Selleks ongi organiseeritud töörahvas esitanud rahvamajanduse elustamise kava.

Maailm plaanimajanduse lävel. Kogu maailmas levib ja süveneb praegu äratundmine, et majanduselu ei tohi lasta minna, nagu ta iseenesest läheb. Ei ole midagi väärt see „vabamajandus“ kus töötavad hulgad ei suuda osta hädatarvilikke asju, tööstused aga kaebavad ostjate puudust, kus töötute vägi kasvas mitmekümnemiljoniliseks ja kallid masinad seisavad tegevuseta.

Kas vabamajandus või plaanimajandus? Selle küsimuse on tehnika areng juba otsustanud. Surmaotsus vabamajandusele on kuulutatud ja seda viiakse igal pool täide. Õigemini küll vabamajandus sureb oma loomulikku surma, sest ta on oma aja üle elanud. Vabamajanduse surm algas tööstuse omavahelise liitumisega — kartellistumisega ja tema viimsed jäänused maetakse riiklikkude vahelesegamiste ja majandusvahekordade korraldamistega (vahtuskaubandus, kontingendid, valuutakontroll, monopolid, preemiad jne.).

Vabamajandus on juba surnud ja suuremalt jaolt maetud. Asemele on astumas plaanimajandus. Plaanimajandus aga iseenesest ei ole veel mingi paremus, vaid tähtis on siht, mida plaani-

majandusega tahetakse saavutada ja viis, kuidas teda teostatakse.

Milline peaks olema plaanimajanduse siht? Enne kõike peab olema selgust selle kohta. Arvatakse, et plaanimajanduse mõte on väärtuste õiglasemas jaotamises. Arvatakse edasi, et majanduselu tulebi viia tasakaalu.

Kõik need arvamisid on ilusad, kuid ebaselged. Kui räägitakse majanduse tasakaalust, siis seatakse meile eeskujuks näit. Leedu. See pidavat olema selline maa, kus kriis kõige vähem annab ennast tunda. Kuid see on ka maa, kus rahvas on veelgi vaesem kui Eesti rahvas.

Nõutakse, et lõppeks „ülejäu“ elamine, ning „ülejäu elajate“ all mõeldakse rahva enamust. Kuid rahva suure enamuse elu on liigagi kitsas.

Plaanimajanduse sihiks olgu: mitte ainult tööpuuduse ja tema põhjuste hävitamine, vaid ka rahva elutaseme tõstmine.

Plaanimajanduse eeltingimused. Plaanimajanduse tähtsamaks eeltingimuseks on, et riigi, s. o. plaanimajanduse teostaja, käes oleks tõeline majanduslik võim. Ilma selleta — kui riik tahab plaanimajandust teostada seaduste ja määruste andmisega eraettevõtjatele — hiilivad need kõige suurema rahuga seadustest mööda ja ajavad nurja igasuguse katse, mis võib vähendada nende kasusid.

Plaanimajandusest on käesoleva majanduskriisi jooksul tehtud palju juttu. Eriti agarad selle küsimuse arutamisel on olnud kodanlised majandusteadlased, kellel on kadunud usk kapitalistliku vabakaubanduse elujõusse. Nad lubavad tööstuse kontrolli abil teostada mingisugust „ uut süsteemi“.

See „süsteem“ ei suuda midagi parandada, sest ta jätab majandusliku jõu, s. o. tööstuse, panganduse ja teised suurettevõtted endiselt suurettevõtjate tegelikule juhtimisele.

Rooseveldi „plaanimajandus“ Ameerika Ühendriikides on rajatud just sellele õpetusele. Mitmesuguste ettekirjutustega eramajandusele ta tahtis saavutada „tasakaalu“ rahva ostujõu ja tootmise vahel. Niipea aga kui riik hakkas oma kavatsustega end segama

suurettevõtjate tegevusse, tekkis ettevõtjaskonna tugev vasturinne. Et ergutada majandust, andis riik eraettevõtjatele määratu suured summad, kuid see raha kadus ettevõtjate kätte. Selle „plaanimajanduse“ tulemus on, et Ühendriikide põllumajanduse ja tööstuse aastast toodangut vähendati ligi 800 miljonit dollarit, mis on sisuliselt sama, mis viljapõletamine või kohviuputamine hindade tõstmiseks.

Hinnad tõusid. Palkade tõus oli aga palju väiksem. Nii vähenes palgaliste ostujõud — vastupidiselt Rooseveldi soovidele.

Kuna rahva ostujõud ei parane, tööstussaaduste hinnad aga tõusevad, ei saa ka põllumajandus pääseda ummikust.

On selge, et kui tööstuse kontroll luuakse ametiasutusena, kelle ülesandeks on ainult formaalne järelevalve ettevõtete üle ja nende **manitsemine**, siis see ei anna märgatavaid positiivseid tulemusi.

Töötava rahva majanduskavad.

Hoopis teisiti lahendavad asja need majanduskavad, mis välja töötatud töötava rahva organisatsioonide poolt — Belgias, Norras ja Prantsusmaal. Samuti nagu meil, asub ka mujal töötav rahvas liikvele oma eluparandamise eest. Need kavad nõuavad riigi kätte majanduslikku võimu: pangandus peab minema riigi kätte ja kui riik on võlausaldaja, siis võib ta oma tahte panna maksma, korraldada majanduselu, arendada tootmist, ära kaotada tööpuudust ning tõsta rahva elutaset.

Eesti olukord on nende riikide omast tublisti erinev. Esiteks riigi käes on **juba praegu** suur majanduslik võim, riik on meil suurem kapitalist, ettevõtja ja võlausaldaja — rääkimata veel tema tolli- ja tariifipoliitika erakordselt suurest mõjust majandusele. Kui riik seda võimu kasutab majanduse rahva tahte alla paenutamiseks, siis on

meil astunud tähtis samm plaanimajanduse poole.

See on meie paremuseks. Kuid meie olukorral on oma halbused. Ja nimelt: mujal on majanduse tehniline tase kõrge. Tuleb vaid lasta majandust töötada täie koormatusega, et tunduvalt tõsta rahva elutaset. Meie oleme aga tehniliselt maha jäänud maa.

Eesti rahvamajandusliku toodangu väärtus on viimastel aastatel keskmiselt 250 miljonit krooni aastas, mis inimese kohta keskmiselt umbes 20 krooni kuus välja teeb. Ka siis, kui see toodang ühtlaselt jaotada, jätkub sellest vaevalt korralikuks elamiseks. Elutaseme tõstmisest ei saa sarnase väikese toodangu juures juttugi olla. See pärast asetab olukord, milles viibime, meid teistsuguse ülesande ette:

Toodangut on vaja tõsta. Meie olude erinevus on see, et Läänes on kapitali rohkesti — meil kogutud kapitale on aga toimetatud suurel hulgal välismaale.

Üksvahe oli kapitalide äravool pidurdatud: selle tagajärjel on meil nüüd tekkinud vabu kapitale, mis ei leia endale rakendust vabamajanduse juures, vaid kipuvad uuesti välismaale, ja ometi vajab meie maa neid kapitale, nagu õhku. Neid tuleb rakendada plaanimajanduslikult, ja selle plaanimajanduse ülesandeks on: rahvamajandusliku toodangu tõstmine — e s i a l g u kahekordseks. See teeks ühe elaniku poolt keskmiselt 40 krooni kuus. 3-liikmelise perekonna pealt 120 krooni.

Selleks kõik meil olevad ning välismaalt tagasitoodud kapitalid tuleb koondata riigi käsutusse ning panna tegevusse nendel aladel, kus töö ennast kõige rohkem tasub.

Meil on küll teistega võrreldes vähe loodusvarasid, seda enam andeksandmatu on, et suur osa neist seisab söödis. Tuleb ära kasutada kõik olevad põllumajanduse ja tööstuse arendamise võimalused, mida vabamajanduse juures ei saadud teha.

Ameüüfing on töölise parim sõber!

1905. a. mälestusi.

K. Kiimann.

Olgu öeldud mõni sõna ka Venemaa sündmustest, sest vene tööliste võidud olid meie võitudeks ja nende kaotused kaotuseks meile.

Meie nägime, kuis Peterburi proletariaat langes barrikaadidel, võideldes peale 9. jaan. verepulma. Kuid erandiks on siin see asjaolu, et nüüd ei lehti võitlejate peadel pühade isade kujud, ei ole ka hõljumas Nikolai rinnapilt, vaid töölisel langevad punaste lippude all. See võitlus kutsus töölisi kanglastegudele. Ta kutsus välja lahingusse, ehkki paljakäsi — regulaarse sõjaväe vastu. Nõrgem pidi alla andma ja lahinguvälja võitjale puhastama. Kuigi barrikaadid puruks löödi ja noil elu ja surma peale heitlejad laiali paisati — liitusid iga päevaga uued ja uued linnad. 12. jaan. ühineb Tallinn, Riia ja Kiiev; 13. jaan. Liibav, Saratov, Kursk ja Moskva-Kasani raudtee tehased; 14. jaan. Varssav, Lods ja kogu mäetööstuse rajoon Poolamaal, Valge-Venemaa, Miitav, Kaukasia ja Dooni maakond.

Raudteelin jääb seisma, kuid stregilaine tungib edasi ja jõuab otsaga Siberisse, Krasnojarskist Tšita linnani.

Helsingis täituvad tänavad 11. jaan. meelevaldajais ja Runebergi mälestussamba ümbruses rökkab tugevalt revolutsiooniline laul. Kõned ja punased lipud. „Maha sõda!“ „Elagu revolutsioon!“ olid nüüd sõnadeks kõikjal.

18. jaan. suletakse kõik kõrgemad õppeasutused Peterburgis. Üliõpilaskond läheb tööliste sekka. „Elagu revolutsioon!“ kostab ka siin.

20. jaan. suletakse Kiievi, Harkovi, Varssavi ja Kaasani ülikoolid. Ka siin olid üliõpilased mässama hakanud.

Stregilaine oli tõusmas haripunkti. Nüüd oli vaja päästa, mis veel päästa võis. Ja nii kui alati, leidis tsaarivalitsus ka nüüd väljapääsu: Ta määras senator Sidlovski uurima rahutuste põhjusi ja leidma vahendeid, millistega neid põhjusi võib kõrvaldada. Sellesse komisjoni valivad ka vabrikandid ja töölised oma esindajad. Komisjoni võisid saata oma esindajad suurtehastes töötavad töölised, kuna suur-enamus

töölisperest, kes töötas väikestes ettevõtetes, pidi uksetaha jääma.

Sellesse komisjoni võisid valida suurtehaste kõik töölised, kuid valitud võisid saada ainult need, kes koha peal mitte alla aastat töötanud ja mitte alla 25 aastat vana ei ole.

Sellest püümisest saadi enne aru, kui ta oleks suutnud tegutsema hakata ja soovitati sellesse valida vabriku korstnaid. Et aga sotsiaaldemokraatlik partei sellesse komisjoni siiski üles kutsus saadikuid valima, siis ühinesid sellega vabrikutöölised, üles seades järgmised tingimused:

1) Saadikud olgu üheõiguslised; tööliste esindajatele antagu õigus kõigist komisjoni osakondade koosolekuist osa võtta;

2) saadikute täieline puutumatus ja sõnavabadus komisjoni koosolekuil olgu kõikidele kindlustatud;

3) valimisõigused pandagu maksma kõigis ettevõtetes;

4) komisjoni aruanded olgu tsensuurist vabad;

5) vabriku tööliste ühingutele, millised võimude poolt suletud, antagu tegevusvabadus tagasi;

6) kõik, kes vangistatud jaanuari sündmustega seoses olevate tegude pärast, lastagu vabaks;

7) töölise isik ja korter olgu puutumatu majandusajajade ajamisel.

Et need nõudmised liig „verised“ tundsid olema ja et 9 valija grupist seitse gruppi valimistest loobus — ütles tsaar oma vägeva sõnaga: „Schidlovski minu kodu ja töölissaadikud vanglasse!“ Vanglasse paigutati: Nevski Laevaehituse, Prantsuse-Vene ja Aleksandrovskoje vabrikute saadikud. Mässuvaim oli ka vene talupoegi haaaranud ja Kurski kubermangus 3000 meest liituvad ühte ja sammuvad Tšernigovi kubermangu piires olevasse suhkruvabrikute magnaat Tereštšenko mõisa, süütavad suhkruvabriku ja härrastemaja põlema. Sellele järgnevad kokkupõrked sõjaväega.

1. märtsil 1905. a. langeb Moskva tänaval suurvürst Sergei Aleksandrovitš. See olevat olnud pead tõstva reakt-

siooni isaks, kelle teeneteks pannakse Sipjõgini, Pleeve, Bogolepovi, Bulõgini ja Trepovi võimule upitamist.

Kui plahvatuses tekkinud suitsupõlv lahtus, vangistab politsei ühe verise mehe, kes samal ajal vahistajalt küsib, miks nad teda kinni hoiavad... ta ei jooksvat kuhugi... ta olevat oma töö teinud... minu ülesanne on täidetud. Teda ei usuta, vaid asetatakse saani, et kiiremini kindlasse kohta jõuda. Kaljajev aga hüüab kõigest jõust: „Elagu vabadus, maha isevalitsus... Elagu S.-R.-ide partei!

Kui vene revolutsiooni sangar kohtunike ees seisab, pöörab tema viimaste poole sõnadega: „Mina ei tunnista teil õigust olevat minu üle kohut mõista... mina ei ole kohtualune, vaid teie vang.

Mina olen rahvakohtunik sotsialist-revolutsionäär, mind võib ainult mõista — ajalugu. Teie kuulutasite rahvale sõda — meie võtsime vastu teie kutse. Mina kahjatsen, et minul üks ainsam elu ära anda on, oleks mul neid 1000 tükki olnud — siis teadke — mina oleksin need kõik rahva õiguste eest ära annud.

Edasi ütleb Kaljaev kohtunikule:

„Minu ülesanne täitus vaatamata kõikidele takistustele. Mis teie ka ette ei veeretaks — saab Venemaa vabastamine toimuma. Mina olen uhke, et võin oma rahva vabastamise eest anda oma armetu elu.

Mina täitsin oma ülesande avalikult ja julgelt — täitke ka teie sama julgelt ja avalikult oma ülesanne, kuid tehke seda rahva nähes, nagu mina.“

Kaljaevile pakuti armu — kuid ta lükkas armu tagasi — ta ei vajanud armu vaenlaselt, vaid pani 10. mail 1905 Šlüsselburgi vanglas julgelt oma pea võllasse...

1. märtsil Tallinna töölised lähevad rongikäigus üles Toompeale, et kuberner Bellegardele üle anda oma nõudmised.

2. märtsil nõuavad Alatskivi talupojad mõisahärralt parun Nolkenilt heinu ja puud. Kui nõudmine tagasi lükkati — purustati mõisa härrastemaja ukсед ja aknad. Ka hoone sisustus sai kannatada. Paruni truu ametnik tulistas ründajaid ja surmas ühe neist. 8. märtsil esitavad töölised Luunja ja teistes mõisates omad nõudmised. Kui need aga täitmist ei leidnud, ähvardati mõisad ära rüüstata, kuid härrad olid ette näinud hädaohtu ja varakult soldatid kohale muretsenud, mistõttu rüüstamine jäi ära.

13. märtsist peale laieneb streigilaine põllutöölise seas Tartu- ja Võrumaal. Toolamaal tungis salkkond töölisi mõisahoonesse, purustas sisseseade, auruveski pisteti põlema. Rápina ümbruses on meeoleolu samuti ärevil. Ka Tallinna ümbruses tarvitatakse vägivalda ja just sellepärast, et nende nõudmiste peale parunid vilistasid.

19. märtsil tulistasid soldatid Moisekatsis 300-pealist rahvahulka.

Bakus alustavad raudteelased streiki ja nõuavad elamistingimuste parandust.

Ei jäänud ka valitsuse pooldajad vergusalt pealt vaatama, kui alamad aהלaid lõhkuma hakkasid. Vaid sellele vastuseks korraldasid nemad juutide rüüstamisi. 10. märtsil Belostokis ja 24. III Šhitomiris. Rüüstajad pildusid aknaist tänavale kõik, mis kätte puutus. Igaühte, kes aga heebrealasena välja nägi, tapeti tänavail. Ja kõik sündis politsei ja sõjaväe silme all ja nende ülemate otsesel näpunäitel.

28. märtsil langeb N.-Novgorodis sandarmi rittmeister esseri Nikiforovi kuuli läbi. (Järgneb.)

Norra föölisliikumine.

J. Mifkelson.

Skandinaavia poolsaare läänerannikul asub pika viinivorstina metsade ja kaljude ning fjordiderikas Norra 3 miljoni elanikuga. Maapinnast on 72% täiesti kasutamiseks kõlbmatu, 2,5% maapinnast on haritav ja 25% kogu Norrast katab mets. Norra kosed annavad 10 miljoni hobusejõudu elektri energiat, mis on arenenud elektritööstuse alusbaasiks. Määratu pikk rannik tegi norralasist kuulsad meremehed ja oma väiksusele vaatamata seisab norra kaubalaevastik üle 4 milj. tonniga teiste mereriikide hulgas tähtsal kohal. Norra rahvast töötab 35% põllunduses ja kalanduses, 48% leiab teenistust tööstuses, kaubanduses ja transpordis; vabakutsetes

ja avalikes asutistes töötajaid on 6⁰/₀, kodutöölisi ja majateenijaid 10⁰/₀ ning teistel kutsealadel tegutsejaid 1¹/₂⁰/₀.

Sel vaesel ja karmi, kuid kauni loodusega maal on tööstusproletariaat kasvanud eriti vanem osa, äärmiselt vabadustarmastajast talupoegade klassist, kes kunagi pole olnud selles orjuses kui eestlased. Sotsioloogid väidavad, et talupoegadeist töölised muutuvad alles ehitööstusproletariaadi kolmandas põlves. Norra töölised moodustavad kõigile vaatamata radikaalse ja klassiteadliku ning ühtlase väärilise vastase kapitalistidele.

Norra tööliikumine on huvitavam ja eestlasele lähedasem oma üldlaadilt, kui mõnegi teise maa tööliikumine. Kuid norra tööliikumise üle pole meil ilmunud pea mingit ülevaadet. Käesolev kirjutus oleks kokkuvõtteks ülevaateks sel alal.

Olav Hindahl

Norra Ametiühing. Keskliidu esimees.

Ametiühingulise liikumise tekkimise eeltin-gimuseks on igal maal tööstusliku proleta-riaadi tekkimine, mis on loomulikus seoses tööstuse sünniga. Norra industrialiseerimine algab 1850. aastais. Sel ajal oli 12.700 töös-tustöölisi 3.300 käitises. Norra elanike üld-aru oli siis kõigest 1,5 miljonit. Esimeseks teerajajaks norra tööliikumises oli Mar-cus Thrane, kes organiseeris 20.000 väike-talupoega ja maatöölisi omapärasesse ühin-gusse, mis polnud õieti ametiühing, kuid osu-tus poliitilise organisatsiooni eelkäijaks.

Puhtametiühingulisteks pioneerideks olid Norras nagu mitmel teiselgi maal trükitööli-sed, kes asutasid Oslo 1872. a. oma ameti-ühingu. Neile järgnesid treialid. Organiseerumise tõulkeks olid tollaegsed palgakonflik-tid. 1873. a. ilmnev kriis oli takistuseks noorte ametiühingute arengule, kuid vaatamata sel-lele asutati 1880.—1889. aastani 60 ametiühin-gut. Trüki- ja puutöölised asutasid kõige enne ülemaalsed liidud.

Teiste Skandinaavia maade eeskujul peeti Norra Ametiühingute Keskliidu (Arbejdernes Faglige Landsorganisasjon i Norge) asutamiskongress 1899. a., kus oli esindatud 15.000 org-aniseeritud töölisi. Kongressil ilmsiks tulnud lahkavamate tõttu liitusid keskliidu alla kõi-gest 1.578 ametiühinglast. Aasta lõpuks tõu-sis keskliidu liikmete arv siiski juba 5000-le.

Norra industrialiseerimine jätkus kiires tem-pos. Tööstustöölised ja 1905. aastal saavutas vasem opositsioon enamuse ning 1906. a. valiti Keskliidu esimeheks Ole O. Lian. Norras on üksikute tööliikumise juhtide mõju mää-ratu suur ning esimees, kui ta osutub massi-dele vastuvõetavaks, valitakse korduvalt ta-gasi, kuid organisatsioonis valitseb sellele va-atamata demokraatlik põhimõte. Samal ajal olid Töölisparteiis samuti suunavõitlused. Enne maailmasõda radikaliseerus norra tööliikumine eriti. Selle põhjuseks oli reaalpalkade

Juba varakult tulid ette Norra ametiühin-gutes suunavõitlused ja 1905. aastal saavutas vasem opositsioon enamuse ning 1906. a. valiti Keskliidu esimeheks Ole O. Lian. Norras on üksikute tööliikumise juhtide mõju mää-ratu suur ning esimees, kui ta osutub massi-dele vastuvõetavaks, valitakse korduvalt ta-gasi, kuid organisatsioonis valitseb sellele va-atamata demokraatlik põhimõte. Samal ajal olid Töölisparteiis samuti suunavõitlused. Enne maailmasõda radikaliseerus norra tööliikumine eriti. Selle põhjuseks oli reaalpalkade

Lars Evensen

Norra Ametiühing. Keskliidu sekretär.

langus ja hindade tõus. Palgavõitlused oman-dasid kordkorralt teravama iseloomu. Suurtele streikidele vastasid tööandjad lokautidega. 1911.—1912. a. organiseeris opositsioon end kindlamini. Sündikalistlikud ideed tulid Prant-susmaalt Rootsi. Norra tööliikumises tõusis esile Martin Tranmæel, kes endise I. W. W. (Põhja-Ameerika suure kuulsuse omandanud sündikalistlik org.) liikmena esindas U. S. A. ja inglise sündikalsimi. Fagopositsioon

(s. o. ametiühinguline oposits.) oli parlamen-
taarne ja tihedas sidemes partei oposiasioo-
niga. 1911. a. võeti vastu kuulus Trond-
heimi resolutsioon, milles nõuti, et
kirjalikud siduvad lepingud tuleb heita kõr-
vale (kol.-lepingud), samuti kaotada kindlus-
tus ja toetuskassade süsteem. Streik, sumpaa-
tiastreik, boikott, obstruktsioon, sabotaash ja

J. B. Aase

Norra Ametiühing. Keskliidu kassahoidja.

ühistöö olgu esmajärgulised võitlusvahendid. Ametiühingute Keskliit koosnagu tööstusharu organisatsioonest ning agitatsiooni keskenda-
miseks asutatagu kohtadele nõukogud.

1912. a. peetud skandinaavia ametiühin-
gute kongressil lükati eeltoodud fagopositsiooni
nõuded enamusega tagasi, välja arvatud töös-
tusharu organisatsiooni printsiip. Selle vastu
otsustati kutsuda ellu tööpuuduse abistamise
kassad ja nõutada neile riigi abirahasid. 1913.
aasta 1. juulist algas tegevust plaanikindel
fagopositsioon ja saavutas edu.

Sõda tõi kaasa tööpuuduse. Hiljem kerge-
nes olukord, kuid reaalpalgad langesid vaata-
mata sellele, et saadi palgakõrgendusi ja elu-
kalliduse lisa. Töölislükumine surus peale
hindade reguleerimist seadusandlikul teel ja
esmajärguliste tarbeainetega varustamist.
1915. a. tuli ametiühingulise opositsiooni pro-
grammis muutus — seati esikohale n. n. föde-
ralistlik põhimõte, s. o. et Norra Ametiühin-
gute Keskliit pidi koosnema ülemaaliste lii-
tude asemel kohalikest kesknõukogudest.
Tsentralisatsioon pidi nüüd asendada detsen-
tralisatsiooni.

1916. a. Am.-üh. Keskliit ja partei koosta-
sid programmi elukalliduse vastu võitlemi-
seks, kuid valitsus ja storting olid sellele vas-
tu. Keskliidus sai vana juhatus veel 1917. a.
enamuse, kuid vene revolutsioonil oli norra
tööliskonnale sügav mõju ja 1918. a. võitis
opositsioon.

Am.-ühingute Keskliit kasvas jõudsasti:

1916. a. oli 78.862 liiget, 1917. a. — 94.032 l.;
1918. a. — 106.807 l.; 1919. a. — 142.893 l. ja
1920. a. aprillis 148.484 liiget. Uued ameti-
ühingute liikmed olid peamiselt noored ja ra-
hulolematud vana juhatusiga ja väga revolutsioo-
nilised vanade organisatsiooni vormide ja
võitlusviiside vastu.

Sel ajal agiteeriti ja saavutati 8-tunnilise
tööpäeva seadus ning esile kerkis sotsialisee-
rimise küsimus. 1918. a. Am.-üh. Keskliidu
ja partei survele tuli kokku riiklik komisjon
uurima sotsialiseerimise küsimust. Tehti suurt
kihutustööd selle küsimuse ümber. Vastolud
olid teravad sotsiaaldemokraatlike ja radikaal-
semate tööliste vahel. Töölispartei oli liitunud
1921. a. III internatsionaaliga. Kuid Am.-üh.
Keskliit hoidis alal ühistööd skandinaavia
maade ametiühinguliste keskliitudega ja 1920.
aastal Kopenhaagenis Skandinaavia kongressil
panid ette Norra Am.-üh. Keskliidu esindajad
luua ühine internatsionaal laial sotsialistlikul
baasil. Sellase internatsionaali loomine ei
saanud teoks.

Norra Am.-üh. Keskliidu kongressil 1920.
aastal oli opositsioonil suur edu ja 6 sekreta-
riaadi liiget, kes vastu seisid uuele joonele,
asendati opositsiooni meestega. Lion valiti
jälle esimeheks.

1920. a. lõpul kasvas tööpuudus. Töötute
arvu tõus raskendas tunduvalt ametiühingute
tegevust. 1921. a. 26. mail algas suurstreik.
Parempoolne valitsus kartis revolutsiooni ja
pani vastu kõigi abinõudega. Peale 14-päeva-
list streiki otsustasid teised liidud alata tööd
10. juunil, peale meremeeste ja transporttöö-
liste. Suurstreigi mõju ei annud seda, mida
loodeti, ja sellest tekkinud pettumuse tõttu
langes ka Keskliidu liikmete arv aasta jooksul
142.000-lt — 95.000-le.

Peale kaotust arendati intensiivselt orga-
nisatsiooni ja selgitustööd ning astuti välja
Rahvusvahelisest Ametiühingute Liidust ja
saadeti 2 esindajat Profinterni kongressile,
kuid mitte kindla eesmärgiga liitumiseks. 1922.
aastal liikmete arv langes koguni 83.604-le ja
1923. a. kongress otsustas, et 30. juuniks 1924
peab olema teostatud ümberorganiseerumine
ülemaalistest liitudest kohalikeks ühistööorga-
nisatsioonideks, s. o. meie mõiste järele koha-
likeks kesknõukogudeks. Punasesse ameti-
ühingute internatsionaali astumiseks korral-
dati hääletus keskliidu liikmeskonna hulgas
ja resultaat oli, et 15.602 häält anti vastu ning
7.504 poolt. Nii jäi Norra Am.-üh. Keskliit
rippumatuks, kuulumata ühtegi rahvusvahe-
lisse liitu. Samuti 1924. a. keskliidu esindus-
kogu otsustas, et Keskliit ei või olla majan-
duslikus ega organisatsioonilises koostöös
ühegi 3 üksteisega riidleva töölispartei-
ga, sest norra tööliikumine poliitiliselt oli lõhenenud
3 parteiks.

Norra keskliidu ümberkorraldamine orga-
nisatsiooniliselt ei õnnestunud nii, nagu seda
kongressi otsuste järele võis oletada. Tegeli-
kult ei tahtnud ülemaalsed liidud end likvi-
deerida ja koonduda kohalikesse nõukogudesse.
Paar organisatsiooni astusid isegi keskliidust
sellepärast välja. Vahepeal aga kasvas töö-
puudus ja kodanlus, kartes tööliklassi, liitus

kordkorralt enam ühtlaseks rindeks tööliklassi vastu. Ratsionaliseerimine asetab ametiühingu uude olukorda. Norra organisatsioonide „vaim“ on alati olnud offensiivne ja kodanluse koondumine mõjutas keskliitu sedavõrd, et keskliidu ettepanekul algasid läbirääkimised parteide ühendamiseks.

1924. ja 1925. a. kestsid läbirääkimised ning 1926. a. loodi keskliidu ja parteide vaheline ühinemiskomitee ning 1927. a. toimus Töölispartei ning sots.-dem. ühinemine, kuna kommunistid tähtsusetu sektina jäid iseseisvaks. Tööliklassi poliitilise ühtluse uuesti saavutamine avaldas ametiühingulisele liikumisele head mõju. Paljud organisatsioonid liitusid uuesti keskliiduga ja 1927. a. kongressil oli jälle päevakorral Rahvusvahelise Ametiühingute Liiduga ühinemise küsimus. Sekretariaadi enamus oli liitumise poolt, kuid kongressi enamus oli vastu. Nii jäadi seegi kord rippumatuiks, kuid selle asemel otsiti Vene-Soome-Norra koostöö võimalusi, sest tol ajal olid soome ametiühingud võrdlemisi radikaalsed ja kommunistide mõju all. Kongress otsustas suure enamusega töötada koos Töölispartei, kuid kommunistidega mindi lõpuliikult tülili nende lõhkumispoliitika pärast.

Kiire tempore arenev ratsionaliseerimine sundis Norra ametiühinguid võtma seisukohta selle kohta. 1929. a. avaldati järgmine seisukoht: erakapitalistlikus süsteemis ei saa teostada ühiskonnale kasulikku ratsionaliseerimist, vaid seda saab teha ühenduses valmistusvahendite sotsialiseerimisega siis, kui tööliklassil on käes täieline poliitiline ja majanduslik võim. Et aga ratsionaliseerimine kestab praegugi, tuleb ametiühingutel saavutada kontroll töökohtadel toimuva arengu üle, lühendades tööaega ja tõstes reaalpalkade taset.

1932. a. võeti vastu ühine kriisi programm, millest üksikasjaliselt kirjutatud „Tööliste Hääle“ mõeldunud aastakäigus.

Kuigi Norra Keskliit pole liitunud kum-

magi internatsionaaliga, kuuluvad peaaegu kõik Norra ametiühingute liidud vastavatesse rahvusvahelistesse kutsesekretariaatidesse, nii et norra ametiühingulise liikumise keha on liitunud rahvusvaheliselt, kuna pea, s. o. keskliit, ei ole liitunud. 1934. a. kongressi otsuse kohaselt tuleb Keskliidu liikmeskonnas üldhääletus Rahvusvahelise Ametiühingute Liitu astumiseks.

Norra Keskliidus oli 1932. a. 34 ametiühingute ülemaalist liitu 153.374 liikmega. Viimasel ajal on liikmete arv veelgi kasvanud, mis on selgeks tunnustuseks sellest, et ka kriisi ajal võib ehitada ametiühingulist liikumist üles.

Norra ametiühingulise liikumise ajalugu on palgavõitluste ajalugu. Vaevalt leiame võrdluseks maid, kus tööliklass nii suure sükse ja visadusega on pidanud pikki ja kangelaslikke palgavõitlusi kui Norras. Kui vaadelda palkade suurenemist või vähenemist, siis näeme: 1) et palga vähenemine oli suurem siis, kui tuli majanduslik kitsikus ja ametiühingud olid veel toibumas ajutisest kaotusest, 2) et organisatsioonide jõu vähenemist, siis näeme: 1) et palga vähenemine oli suurem siis, kui tuli majanduslik kitsikus ja ametiühingud olid veel toibumas ajutisest kaotusest, 2) et organisatsioonide jõu kasvades jäi vähemaks palgavähenemine, kuigi kriis neil aastail süvenes.

1909.—1932. aastani on olnud palga tõus 318 milj. kr., sama aja jooksul aga palgavähendus 192 milj. kr., nii et netto palgatõus oli 126 milj. kr., mis tuleb lugeda noora ametiühingute saavutuseks.

1920.—1931. a. on ametiühingud maksanud 40 milj. kr. töötaja olemise toetuseks oma liikmetele, riik maksis sellest 20 milj. kr.; haigus- toetust on antud 7 milj. kr. jne.

Norralastel on 300 töölismaja, rida puhkekodusid ja suvel arendatakse töölisorganisatsioonid eriti matkamist.

Kingsepad koonduvad.

Elevus kingseppade peres.

Käesolevas ja paaris eelmises „Tööliste Hääle“ numbris leiame elavat informatsiooni nahatöölise ühingute tegevusest ja kohapealsetest nahatöölise oludest.

Selgub, et nahatöölise olukord kõigis paikades on äärmiselt räbal, olgu siis töötasude, töötõingimuste, töökaite, tööaja või sotsiaalkindlustuse suhtes. Eriti ülekohtusena tundub asjaolu, et ajajärgus, kus kogu maailma töölikond leiab pikka olemist 8-tunnilise tööpäeva ning selle lühendamise eest peetakse võitlust, peab kingsepp töötama vähemalt 16 tundi ja rohkem! Arusaadav on, et sellase pikka tööpäeva juures kurnab kingsepp enda füüsiliselt täiesti välja ega saa ka vaimselt areneda.

Paneb imestama, millise kannatlikkusega

sesta kõike seni on talutud! Jääb arusaamatuks, kas põhjustas seda parema olukorra mitteteadmine, enese alahindamine eluvõitluses või loodeti abi nägematutelt jõudelt. Igatahes kingseppade senine tardanud olek, organiseerimatus ja ükskõiksus raskes olukorras pidi olema tingitud mingist erilisest asjaolust.

Teatavasti aga katkeb igal pillil keel kestava pingutuse juures, nii ka kingseppadel näib nüüd ometegi olevat kannatus katkenud.

Ametiühingutes on tekkinud elevust, liikmete verbimine võtab hoogu. On hakatud senist olukorda revideerima ning leitud, et see vajab tõepoolest parandamist ja vastav meeleolu palgavõitluseks on kõikjal olemas.

See on kinnituseks, et olukord hakkab tõesti paranema. Kuna on üles kerkinud ja üldiselt tunnustust leidnud ülemaaliselt liitu-

mise mõte ja pole kahtlust, et see ühel või teisel viisil toimub, siis seegi asjaolu kindlustab arengu paremuse suunas.

Tõsi on, et kingsepp meil on jäänud teatud määral maha oma kolleegidest teistes maades. Selle tõttu on tarvis nüüd rutata ja selles asjas lasub suur töö ametiühingute juhtkonna õlgadel.

Hädavajaline on siin trükisõna kasutamine. Seni oleme selles asjas olnud tagasihoidlikud. Pole olnud ühist keskust, kes asja oleks korraldanud. Asutatava nahatöölise liidu üheks tähtsamaks ülesandeks saagu oma häälekandja millegi sellase trükitoote väljaandmine, mis võiks leida massilist levikut nahatöölise hulgas. Palgavõitluse ühtlustamine ja juhtimine on iseendast mõistetav.

Seni, kuni ei ole veel liitu, kasutagem E. T. Keskliidu häälekandjat „Töölise Häält“. See olgu sõbraks igale nahatöölisele.

H. Isküll.

Tallinna kingseppade elusf.

Töötasude alandamine, mis nahatöölise keskel alates 1924. aastast alguse sai, kestis ka läinud aastal edasi. Tõket sellele ei suudetud panna. Olgugi et organiseerimise tööd vahetpidamata kestsid, ei olnud kahjuks selle soovitud tagajärgi. Kohati valitses küll liikmeskonna seas tahet ja energiat. Liikmete arv kasvas tunduvalt. Siis jällegi mõningate sisetiste tülide tagajärjel tuli langus ja eriti veel 1933. a. terav poliitiline võitlus mõjus ametiühingu liikmete pere peale otse laastavalt. 1. jaanuariks 1934. a. oli ühingul liikmeid järele jäänud veel umbes 100 ja märtsikuus peakoosoleku pidamise ajaks oli ametiühingusse järele jäänud veel 32 liiget.

Ka juhtivate tegelaste meeoleolu oli langenud ja kõneldi isegi juba ametiühingu likvideerimisest. Kuid et just palgaohud aasta algul veelgi halvenesid, võeti veel kõik energia kokku ja asuti organiseerimisele täie jõuga. Sel tööl oli rõõmsatavaid tagajärgi. 1934. aasta viimasel poolel tegevus arenes õige elavaks. Organiseeriti massiliselt uusi liikmeid, kellelega kaasa tuli uut jõudu, uut energiat ja uusi tegelasi. Ametiühingu juure loodi näitering, kes juba 22. dets. perekonnaõhtul hea eduga esines. Samuti loodi ka muusikaring, kes samuti nimetatud õhtul esmakordselt nahatöölisele muusikat tegi. Selle töö tagajärg on, et 32-liikmeline ametiühisus oli paisunud aasta lõpuks 200-liikmeliseks. Uuel aastal on vahetpidamata tulnud juure uusi liikmeid. On jõutud arusaamisele, et ainult organiseerituna esinemine suudab kindlustada inimväärlilise töötasu. Samuti ka osasaamist sotsiaalkindlustustest, mida nahatööstuses kasutada saavad peaaegu ainult suunkäitiste töölised.

On tulnud esile veel arusaamatusi nahatöölise peresse kuuluvuse kohta laiemate hulkade keskel. On valitsenud arvamine, nagu oleks õigus nahatöölise ühisusse kuulumiseks ainult kingseppadel ja pealsetegijatel. Vabrikute töölised, kelle tasud samuti tugevasti

langenud, kavatsesid kingseppade eeskujul oma ühingat asutada.

Olgu tähendatud, et sellane kuuludus ei vastata tööle ja ametiühingusse võivad vastu võetud saada kõik nahatöö alal tegutsevad töölised.

Siia kuuluvad kingsepad, pealsetegijad, sadulsepad, parkalid ja ühe sõnaga kõik, kelle kutseala seotud nahatöoga. Ühingus jagunevad vastavad ametala töölised seksioonidesse, näiteks: suurvabriku töölised moodustavad oma seksiooni, käsitöölised kingsepad oma seksiooni, pealsetegijad oma, parkalid oma jne.

Igal seksioonil on oma juhatus ja iga seksioon ajab asju iseseisvalt, kuid üldistes küsimustes, mis puudutavad tervet liikmete peret, peetakse ühiseid koosolekuid ja nõupidamisi, kus tehakse ka nende kohta otsused.

Senini on olnud kõikide küsimuste otsustajaks küll üldine juhatus ja seksioone on loodud ainult pealsetegijatele. Lähemal ajal saab aga tarviliseks uute seksioonide asutamine, sest tegevus on muutunud juba liig laialdaseks.

Palgavõitluse alal on ette võetud järgmist: 1933. aastal, kui langes rahakurs, langesid ka kingsepatöölise palgad. Kuna organisatsioon oli nõrk ja palga tõstmise läbiviimise streigiga võimatu oli, sest organiseeritud töölisi oli liig vähe, otsustati läbirääkimistesse astuda töökojapidajatega, kes enamikus ka ise tegelikud töötegijad on ja samuti kannatavad. Olukorrast aru saades, tuli omavaheline alatu võitlus lõpetada, ühtlased tööhinnad maksa panna, kindlustades sealjuures ka töölisele parema tasu saamise. Koosolekud, mis selles mõttes peeti, näitasid alul, et küsimusest asja saab, sest oli ju kõigil teada kingsepa pikk tööpäev, mis ümarguselt 16-tunniline, ja sealjuures saadav tasu nii väike, millest häbi rääkida. Töötati välja segakomisjoni poolt tööhinnad ja otsustati juba 1. X 1933 need osaliselt maksa panna. Kuid kohe oli näha, et paljud töökojapidajad leppesid kiini ei pidanud, töötasid ei kõrgendanud ja osa isegi avalikult teatavaks tegid oma hinnad, mis väiksemad kokkulepitud hindadest. Ametiühingul ei olnud võimalik sundida töökojapidajaid lepingu täitmisele. Liikmete juurevool, mida samal ajal ka loodeti, jäi tulemata ja seetõttu ühingul puudusid ka rahalised võimalused, et midagi ette võtta.

1934. a. halvenesid jällegi nahatöölise eluvõimalused. Juba teostati suunkäitiste, eriti „Globuses“, palkade vähendamist. Asuti töötama lühendatud tööpäevaga ja 5-päevase töönädalaga, mis tööliste sissetulekut märksa vähendas. Elutarbed püsisid enam-vähem endisel tasemel, kuid osalt veel kallinesidki.

Ametiühingus kaaluti juba streigi küsimust. Oli kavatsus 1. X 34. a. streigiga algust teha. Oli teadmine, et kõikide püksirihmad viimase auguni olid pingutatud ja et ometi kannatuste piiri kätte on jõudnud. Kutsuti kokku ülelinnaline kingseppade koosolek küsimuse arutamiseks, kuid streigi küsimuse arutamine ei olnud võimalik ja selle asemel käsitati palgavõitluse küsimust. Volitati juhatus riigivanimale ette kandma rasket olukorda ja pa-

luma seaduslikku kaitset ning palkade alam-määra maksmapanemist. Juhatusele jäeti ka ülesandeks moodustada palgakomisjon, mis koosneks võimalikult igast töökojast ühest esindajast, ja kelle ülesandeks jäid läbirääkimised palgatingimuste kohta, kollektiivlepingute kokkuseadmine ja võimaliku streigi ettevalmistamine kevadiseks hooajaks. Millised tööd ja toimetused praegu komisjonil käsil on.

Üldiselt olgu nimetatud, et ettevõtetud aktsioon on paljastanud terve rea sarnaseid ettevõtteid, kes on tähtnata jätnud kõikide seaduse nõuded sotsiaalkindlustuste alal.

Hulga ettevõtjate poolt toodi ette põhjuse-na, mis takistavat palkade juurepanemist, et neid koormavat veel riiklikud maksud, samuti ka maksud kindlustuskassadesse, ja terve rida olevat sarnaseid ettevõtteid, kes neid kohustusi ei täida ja seetõttu odavamalt neile saadused kätte tulevad, mistõttu palkade juurepanemine, mis küll põhjendatud leiti olevat, võivat kõne alla tulla ainult siis, kui on loodud ühtlased tingimused kõikide töösturite vahel.

Neid tingimusi on võimalus luua aga ainult siis, kui töölised kõik ametiühingusse koonduksid ja selles sihis kestab ka praegu tegevus ühingu.

Ühingu tegevus näitab tõusu ja kui see ka kogu aja nii edasi kestab, võime loota, et meie tulevikus võimalised oleme tööhindu parandama, nii kui välismaades tugevad ametiühingud seda teevad. Ühing on sidemed loonud teiste linnade nahatöölise ühingutega, et ühise koostööga parandada nahatöölise olukorda.

Tartu kingsepad palgavõitluse eel.

Kuna ettevõtjad vähendasid aastast aastasse kingseppade töötasu, siis läinud aasta kevadel Tartu Nahatöölise Ühingu pani sellele piiri. Möödunud aasta aprillikuus algas Tartu Nahatöölise Ühingu aktiivset palgavõitlust, kingseppade palgaolude parandamiseks. Kuna ettevõtjad venitasid läbirääkimistega asjatult aega, andes igasuguseid suusõnalisi lubadusi, milledest aga hiljem loobuti. Kogu manööver ettevõtjate poolt oli selleks, et saada läbi tööhooaeg. Töölised ei saanud teisiti, kui kuulutasid välja mõnedele äridele streigi ja boikoti, mis andis ka tulemusi. Kingsepad said keskmiselt 15% töötasu tõsta. Praegu tehakse juba eeltööd selleks, et alata uut palgavõitlust, sest läinud aastal sõlmitud leping lõpeb 1. mail. On töötatud välja uus töde hinnakiri. Samuti nõutakse kollektiivlepingut ja palgaraamatuid. Läinud aasta palgavõitlus sundis ka ettevõtjate jõudu koondama, millepärast tänavaaastane palgavõitlus ränkem on. Kuid sama palgavõitlus näitas ka töölistele, millist teed tuleb käia, et parandada enda olukorda. Seda on ka õpitud. Läinud aastal vaatas külmalt pealt „Tartu Õppinud Kingseppade Selts“. Kuigi sellest palgavõitlusest said kasu kõik kingsepad, mitte ainult ametiühinglased, siiski ei teinud nad seda oma asjaks. Tänavu aasta

pakuvad aga ka nemad enda abi. Nii kutsusid nad 3. märtsil Nahatöölise Ühingu esindajad oma üldkoosolekule selgitama palgavõitluse olukorda ja väljavaateid. Samal koosolekul nad valisid ka omad esindajad Nahatöölise Ühingu hindadekomisjoni, kus siis ühiselt juba väljatöötatud hinnakiri läbi arutatakse, et siis ühtlaselt ja ühiselt palgavõitlust alata.

Ühtaegu sellega on ka käsil Eesti Nahatöölise Liidu loomine, mis peaks kergendama palgavõitlust. Nimetatud liidu põhikiri on välja töötatud ja läheb ligemal päeval registreerimisele.

Narva Kingseppade ühing

pidas 3. märtsil aastapeakoosoleku, milleks oli kokku tulnud üle 100 kingsepa. Koosolek algas referaadiga kavatsetatavast käsitöölisekojast. Refereeris E. T. Keskliidu abisekretär H. Isküll Tallinnast.

Referent kandis ette E. T. Keskliidu seisukohad kodade asjus ja tutvustas koosolijaid ülemaalse Meistrite Ühingu poolt esitatud tehnikute, meistrite ja õppinud tööliste koja ning Naeris ja Kallmanni poolt esitatud käsitööstuskoja seaduseelnõudega. Elavates läbirääkimistes rõhutati, et nendes on fikseeritud usi ja laiaulatuslikke kohustusi töölistele, kuid selle juures nende õigused on jäetud väikesiks. Otsustati ühineda E. T. Keskliidu seisukohtadega, lootes, et E. T. Keskliit suudab küllalt väarikalt kaitsta käsitöölise huve.

Järgnevalt kinnitati 1934. a. rahaline aruanne. Juhatuse tegevusega oldi täiesti rahul. 1935. a. eelarve võeti vastu kulude ja tuludega tasakaalul Kr. 235.—. Juhatuse ümbervalimistel said juhatusse Sild, Laksberg, Niine, Davõdov, Remmelgas ja Semjonov. Kõik endised ja vanad tegelased,

Töötasude küsimust arutades leiti, et tasud on liialt madalad. Läinud aasta palgavõitluse tulemustest pole jäänud enam midagi järele, kõik on tagasi kistud.

Asuti üksmeelsele seisukohale, et palgaolude parandamiseks tuleb astuda võitlusse. Selleks otsustati liituda vennasorganisatsioonidega ja ülemaalse nahatöölise liidu ellukutsumine peeti kiireiseloomuliseks.

Üldiselt Narva olukord erineb tunduvalt Tallinnast. Mehaanilisi tööstusi ei ole. Puuduvad ka suuremad käsitöökodad. Mõnel äril on küll mitu töömeest, kuid nendele antakse materjal kodus valmistamiseks, mis sageli väga napiks osutub.

Töötatakse peamiselt üksi või käealusega. Sellase produtseerimise viisi juures ärupidajad hoiduvad täieliselt tööstuskuludest ja töökaitse kohustustest. Töölisel puudub aga igasugune sotsiaalne kindlustus nii õnnetusjuhtude kui ka haiguste puhul, rääkimata kõigest muust.

Umbkaudselt tegutseb Narvas 250 kingseppa. Kutseühingul on liikmeid 170. Ühing on organiseerimise alal teiste hulgas esikohal,

kuna ta on suutnud organiseerida ligi 70% üldarvust.

Kuna koosolekul valitses ka täieline üksmeel, siis on häid eeldusi olukorra parandamiseks võitluse edukaks läbiviimiseks.

Viljandi Jalaõu-töölise ühing

on ellu kutsunud läinud aasta lõpus. Ühing asub Viljandi Käsitöölise Avitamise Seltsi ruumes. Erakorraline peakoosolek peeti 10. märtsil. Ühingu 60-st liikmest võttis koosolekust osa 50.

Nahatöölise olukorrast ja ametiühingulise organiseerimise ülesannetest kõneles E. T. Keskliidu esindaja H. Isküll. Ettekannet kuulati huviga. Palgaolude kohta võeti elavalt sõna, misjuures rõhutati, et praegused töötasud on liialt madalad ja nende tõstmine on hädatarviline. Otsustati nõuda juure tõkutoole 40% ja õmmeldud tööle 25% senistest tasudest. Juhatusale tehti ülesandeks koostada vastav kava ja esitada see tööandjatele täitmiseks. Mittetäitmise korral otsustati alata palgavõitluse aktsiooniga 1. aprilli paiku ning siis juba nõuda tööandjailt kollektiivlepingu sõlmimist.

Arvestades seda, et ka teistes linnades palgavõitlus on tunnustatud tarviliseks, asuti seisukohale, et nõudmised üldjoontes tuleb ühtlustada üle riigi ja võitlus nende elluviimise eest peab sündima ühise keskkoha juhtimisel. See ülesanne jääks nahatöölise liidule või selle puudumisel E. T. Keskliidule, kes võtaks välja ka üldise kollektiivlepingu kava.

Nahatöölise liidu põhikiri arutati läbi ja kiideti heaks, ühtlasi avaldati tänu Tartu ühingu asja algatamise eest. E. T. Keskliidu esindajale tehti ülesandeks edaspidist asjakäiku kiirustada. E. T. Keskliidu kongressi saadikuks valiti Toonikus ja Essmann, E. T. Keskliidu nõukogusse valiti Toonikus. Lõpuks arutati veel kodutöötajale ühistöötoa asutamise küsimust, mis tervishoidlikust küljest tohiks olla soovitatav. Asi anti juhatusale kaalumiseks.

Noore ühingu rahalise olukorra parandamiseks peeti vajaliseks korraldada loterii-allegri, kus võitudeks oleksid liikmete poolt anetatud mitmesugused kingsepatöö saadused. Seegi asi anti juhatusale kaalumiseks.

Koosolek oli väga üksmeelne ja asjalik ning lõppes meeleolurikkalt E. T. Keskliidu esindaja lõppsõnaga.

Ühing on elujõuline, tegelased tublid ja asjalikud, mis lubab uskuda, et ühing suudab oma ülesanded täita hästi.

Tallinna töölisvanemate koosolek.

28. veebr. õhtul peeti Tallinna töölisvõimla väikeses saalis töölisvanemate ja ametiühingute juhatuste koosolekut. Kohale oli ilmunud saalistäis töölisvanemaid ja ametiühinglasi. Kõik suurkäitised olid esindatud.

Aruandis toodi ette järgmist:

Riigi laueteahas töötab 102 töölist. Puhkuse küsimus on veel lahtine.

„Viktoria“ kastiteahas on töölisi umbes 650. Märtsis algab remont ja siis vallandatakse 140 töölist. Hiljuti vallandati põhjusega töölisnõukogu esimees. See asi läheb kohtu lahendada.

Rotermanni tehastes on tööli 140 töölist. Lähemal ajal on karta 60 tööliste lahtilaskmist. Vahete vahel ähvardab käitise juhatus käitist hoopis seisma panna. Ei olevat küllaldaselt tööd.

Riigi Sadamatehas töötab umbes 375 töölist. Praegu on käsil puhkuse andmine. Tööd üldiselt on.

Raudtee Peatehasest töötab 420 töölist. Suvel antakse puhkust. Muidu on olukord endine.

Lutheri puutööstuses on tööli 1050 töölist. Töötab täie koormatusega, välja arvatud mööbliaosakond. Uue töösüsteemi — Bedaux' süsteem — sisseseadmisega hakatakse lõpule jõudma. See on äärmiselt kurnav süsteem. Pooled töölisel ei suuda normi täis teha. Puhkuse kohta puudub veel selgus.

Raudtee Pealaos on töölisel asutanud oma ühingu. Ladu juhataja seletavat, et puhkeaja seadus laotöölise kohta ei olevat maksev.

Tuletornide töökojas on töölisi 34. Makseti välja 7 päeva lisatasu kolmekuningapäeva eel. Hiljem nõuti see aga jaoks tagasi.

Tallina telefonivõrgus töötab 28 töölist. Puhkust ega tasu selle arvel ei makseta. Käitise ei kuuluvat seaduse alla. Kevade poole algab töö-hooaeg.

„Krulli“ metallitööstuses on tööli 400 töölist. Puhkuse arvel maksetakse lisatasu.

Linna hoonete paranduse käitises on tööli 14 töölist. Teede ja kanalistsiooni käitises ei olnud võimalik valida enam töölisnõukogu. Tahetakse ühendada ehitusosakonna käitised üheks käitiseks.

Linna elektrijaamas töötab 216 töölist. Töö käib normaalselt. Kui linna tööliste, antakse seal puhkust endiselt kaks nädalat aastas.

„Ilmarise“ metallitehasest töötab 158 töölist. Märtsist alates hakatakse andma puhkust. Tööd on.

„Rauaniidi“ tekstiilkäitises töötab 450 töölist. Kangruosakond käib kolme vahetusega. Tööd üldiselt on.

Balti Puuvilla vabrikus on töölisi 1100. Puhkuse arvel maksetakse lisatasu. Tööd on, kuid tasu on madal. Osalt tehakse tööd kahe vahetusega.

Johanson paberivabrikus on tööli 220 töölist. Töö käib kolme vahetusega. Käitise täidab välistellimisi. Puhkuse arvel maksetakse lisatasu.

Raudtee uus-depoos on tööli 240 töölist. Mõned töölisel on võetud juure. On lubatud suvel puhkust anda.

Nahatööstuses, kingsepatöö alal, on algamas hooaeg. Seni kingsepad puhkasid. Ametiühing jätkab organiseerimistööd.

Maalritöölised ootavad kevadet, et ehitushooajal jälle tööle pääseda.

Tekstiiltöölised ametiühing tegutseb elavalt organiseerimise alal. On loodud head sidemed tähtsamate töökohtadega. Liikmete arv tõuseb.

Korstnapühkijad kavatsesid luua ülemaailse ühingu, praegu on see olemas ainult Tallinna jaoks.

Tallina sadamatöölised ühisus teeb edusamme organiseerimise alal. Tööd sadamas on vähevoitu.

Ehitustöölised ametiühingusse kuulub umbes 700 liiget. Tööpuudus sellel alal on terav.

Metallitöölised ametiühingus on olukord endine.

Aruannete järgi Keskliidu sekretär L. Metslang refereeris lühidalt organiseerimise küsimustest, rõhutades selle tähtsust. Andis ülevaate, mida sellel alal tuleb teha. Ettekandele järgnevas sõnavõttes avaldati ka pahameelt „Rahva Sõnas“ ilmunud ametiühinguid laimavate artiklite kohta. Kuna see küsimus ei olnud päevakorras, siis selle juures pikemalt ei peatatud.

Algatatud küsimuste all arutati mitmeid kohapealseid praktilisi küsimusi.

Maatöölised palgad.

A. Aben.

Maatöölised palgad olid kõige suuremad 1929. a. Sel aastal maksti peremehe toidul aastatöölised põllutöölised — meestele 326,40 kr. ja naistele 229,20 kr. aastas. Sellest ajast peale langesid põllutöölised palgad järjekindlalt käskikäes üldise majandusliku olukorra halvenemisega. Kõige sügavam oli põllutöölised palgalangus 1933. a. Siis maksti aastatöölised meestele aastas 172,80 kr. ja naistele 128,40 kr. Sama on maksev ka päevatöölised kohta.

1929. a. olid päevatöölised palgad haripunktil. Siis maksti päevas suvise kolme suurema päevatöölised tarvitamise hooaja (suviviljakülv, heinaaeg ja sügisene viljalõikus) keskmiselt meestele 2,10 kr., naistele 1,61 kr. ja alaealistele 1,19 kr. 1933. a. oli põllutöölised palkade madalam seis, meestele maksti päevas 1,21 kr., naistele 95 senti ja alaealistele 70 senti.

Ülaltoodust selgub, et võrreldes kõrgeseisuga langesid põllutöölised palgad 1933. a. lõpuks ligemale poole võrra. Võrreldes 1925. a. oli 1933. a. lõpuks põllutöölised palgad langenud 41%, kuna elumaksumuse üldindeks samal ajal langes 18%.

Tööjõu pakkumine oli põllumajanduses kõige suurem 1932./33. a. talvel, seda aega kasutasid taluperemehed ka põllutöölised palkade allaviimiseks. Kuigi tööjõu pakkumine läks pisut tagasi 1933. a., ometi sellega ühenduses ei tõusnud põllutöölised palgad, nagu see oleks olnud loomulik.

Möödunud 1934. a. tõusid pikemaaja lepinguga põllutöölised palgad keskmiselt võrreldes eelmise aastaga 13%, kuid võrreldes viimase 10 aasta keskmisega jääb siiski 1934. a. tasu 25% madalamale 10 a. keskmisest. 1934. a. maksti riigikeskmiselt peremehe toidul aastatöölised meestele aastas 200 kr. ja naistele 142 kr. Suvetöölised mehed said 1934. a. suve pealt (6,2 kuud) 143 kr. naised 104 kr. ja karjased 74 kr.

Ka päevatöölised palgad näitasid 1934. a. osalist tõusu. Nii maksti päevatöölised kolme hooaja keskmiselt päevas — meestele 1,39 kr., naistele 1,10 kr. ja alaealistele 81 senti.

Kevadise, suvise ja sügisese päevatöölised palkamise hooaja keskmine palgatõus võrreldes 1933. a. madalseisuga oli ligi 15%. — Tööjõu pakkumise kohta põllumajanduslikkude korrespondentide andmed näitasid, et möödunud aastal oli põllutöölised saada vähem eelmistest.

Nii kõnelevad ametliku põllumajanduse statistika andmed. Üldiselt Põhja- ja Lõuna-Eestis põllutöölised palgaolude suhtes ja kriisiseelses liikumises on märgatav tunduv vahe. Tegelikult näivad olevat põllutöölised palgad igas maakonnas vähemad, kui seda näitab ametlik statistika. Ka on vaatlusealuste töölised arv äärmiselt väike ja töölised palgad antakse üles tööandjate poolt, mis ei võimalda saada üldist ja õiglast ülevaadet põllutöölised palkadest.

Meie tööstustöölised palgad on madalad, neist on põllutöölised omad veelgi väiksemad. Rahvusvahelisest 1934. a. maatöölised palkade võrdlusest (v. International Labour Review) näeme, et Eesti põllutöölised palgad on madalamaid Euroopas, aga ka palgalanguse määr viimastel kriisi aastatel on olnud meil tunduvalt suurem kui mujal. Sääljures on ka meie maatöölised korteriolud halvad, perekonnaga töölised puuduvad korterid pea täiesti, tööaeg on normeerimata ja väsitavalt pikk, palga kättesaamine pole kindlustatud, puuduvad kirjalikud töölepingud, samuti puudub tasuline puhkus ja sotsiaalkindlustus, — see kõik näitab meie maatööravha kindlustetud olukorda ja viletsat seisukorda.

Möödunud 1934. a. oli hää viljasaak ja põllumajandusele sai osaks seadusandlisel teel teisi üldisi soodustusi lisaks endistele ning välisturgudel tõusid ekspordisaaduste hinnad. Need asjaolud kõik parandasid mõjuvalt aastaid kestnud põllumajandusekriisi haavu talundite juures. Raamatupidamise talituse uurimisel oli talupidaja kui ettevõtja tööpalk 1932./33. tegevusaastal 29 senti päevas. Põllumehe kui ettevõtja tööpalk näitab seda puhaast töötasu, mis jääb ettevõtjale üldisest talu tulust töötasuks, kui omakapitalid (puhtvarandus) on rahuldatud normaalse

protsendinõudlusega. 1933./34. a. andmed kinnitavad, et põllumehe tööpalk oli möödunud tegevusaastal 1,20 kr. päevas. Seega talu- peremehe tööpalk tõusis möödunud aastal 1932./33. tegevusaasta 29 sendilt 1,20 kroonile. Või teiste sõnadega öeldud — põllumehe tööpalk paranes 400% võrra, samal ajal kui põllutöölise töötasu tõusis 13%. Põllumehe kui ettevõtja tööpalk on tõusnud 1933./34. tegevusaastal juba peaaegu kõrge konjunktuuriaegsele tasemele, kuna aga põllutöölise oma võrreldes talu- peremehega on jäänud otse kohutavalt madalale. Siin toodud andmed näitavad kõige selge-

mini, mis tähendab maatöölise loidus ja ametiühingute puudumine. Ei ole ühtki teist mõjuvamat teed maatöölise palga- ja teenistusolude parandamiseks, kindlustamiseks ja kaitsmiseks, kui ühine hulgaline koondumine oma ametiühingute — Üleriikliku Maatöörahva Ühisuse osakondade ümber ja nende kaudu oma eluliste ja õigustatud majandus- likkude ning õiguslike huvide eest võit- lemine.

Seda on teinud teiste maade maatöölised, sama teed tuleb käia ka meil. Mida varem, seda parem.

RINGVAADE.

Kongressi asjus.

Keskliidu juhatusest mitteolenevatel põhjustel Keskliidu 5. kongressi 28. ja 29. aprillil ei peeta ja on lükatud edasi. Võimaluse korral peetakse kongress väljakuulutatud päevakorraga k. a. mais või juunis.

Kokkutulevatel peakoosolekutel tuleb ära valida kongressi saadikud teatavaks tehtud korra järgi.

Pühapäeval, 28. aprillil peetakse Keskliidu nõukogu korraline koosolek, mis on tehtud organisatsioonidele eriringkirjaga teatavaks.

Keskliidu nõukogu.

E. T. Keskliidu nõukogu korraline koosolek peetakse pühapäeval, 28. aprillil k. a. algusega kell 10 hommikul Keskliidu ruumides Tallinnas, Väike Pärnu 31, järgmise päevakorraga:

1. Koosoleku rakendus.
2. Ülevaade E. T. Keskliidu tegevusest.
3. E. T. Keskl. rahaline aruanne 1934. a. kohta.
4. E. T. Keskliidu 1935. a. eelarve.
5. Palgaolude korraldamise küsimusi — ref. J. Metslang.
6. Sotsiaalkindlustuse küsimusi — ref. Aug. Gustavson.
7. Algatatud küsimused.

Nõukogu li'med tuleb valida Keskliidu põhikirja nõuet järgi.

Nõukogu koosolekule võivad saata esindajaid ainult need organisatsioonid, kes on õiendanud Keskliidu 1934. a. liikmemaksu ja ära saatnud 1934. a. aruande. Saadikud tuleb varustada vastavate volitustega. Koosolekul arutusele tulevate küsimuste kohta saadetakse materjalid organisatsioonidele enne nõukogu koosolekut kätte.

On tarvilik, et kõik ametiühingud saavad oma esindajad eelolevale nõukogu koosolekule.

Keskliidu esindajad riigi majandusnõukogus.

E. Töölisühingute Keskliidu juhatuse poolt valiti Riigi Majandusnõukogu liikmeiks Keskliidu abiesimees August Gustavson ja abisek-

retär Karl Must. Mõlemad on olnud kauemat aega Keskliidu juhatuses.

Eesti Klaasipuhujate Ühingu

üldkoosolek 3. veebruaril s. a. oli arvurik- kaim, kui kunagi enne. Ettekantud aruan- deist selgus, et ühingu liikmete arv ja aktiiv- sus on suurenenud. Tartu tööõnnetuste puhul surmasaanud seltsimehi austati püstitõusmi- sega. Aastas on peetud 3 üldkoosolekut, kor- raldatud töölisvanema valimine, väljasõit, omavahelisi koosviibimisi jne. Ühingu tege- vusalal on olnud paar õnnestunud palgavõit- lust. Ühingul oli aasta jooksul sissetulekuid Kr. 311,22, väljaminekuid Kr. 44,34, puha- st ülejääki Kr. 266,88. Tartu langenud seltsi- meeste ja töötuiks jäänud klaasipuhujate ning nende perekondade toetuseks otsustati anda laenuna üle 100 kr.

Juhatusse valiti Aleks. Meisner, Ado Õun, Aleks. Orm, August Erdmann ja Paul Viil, revisjonikomisjoni A. Maripuu, A. Tief ja V. Vorontsov.

Keskliidu instr. J. Mikhelson kõneles rootsi klaasipuhujate olukorrast ja klaasitööstuse olukorrast.

Tartu langenud klaasipuhujatele korral- dati suurejoonelised proletaarsed matused, millest arvurikkalt võeti osa. Ühingu liik- metest suri hiljem ühingu aktiivne liige saa- dud rasketesse vigastustesse Andrei Abi.

Tartumaa Ehitustöölise Ühingu

otsustas omal üldkoosolekul 3. märtsil as- tuda Eestimaa Töölisühingute Keskliidu liik- meks. Samal koosolekul valiti ühingu juha- tusse: Kilk, Tiit, Vares, Pruuli ja Rähn. Tartu Tööl.-Üh. Keskliidu nõukogusse: Kilk ja Reichan.

Organiseerimise ülesannetest

kevadisel hooajal kõneles keskliidu org. — J. Mikhelson 28. veebr. Tartu Töölisühingute Keskliidu nõukogu ja ametiühingu juhatuste koosolekul, andes lühidalt ülevaate kõigist ametiühingulise selgitustöö viisidest, peatudes eriti iskliku selgitustöö juures töökohtadel ja

kodudes ning ühtlasi märkides, et igal organiseerimishooajal tuleb leida üks pea loosung — juhtmõte, mis haarab antud momendil vasta-va ala tööliskonda kõige teravamalt. Näit. antud momendil Tartu nahatööliste palgaolude korraldusküsimus kollektiivlepingu sõlmimise kaudu.

Organiseerimisküsimus on elavaks arutusa-ineks Tartu ametiühingutes.

Kohtla-Järve kaevandustööliste

üldkogu koosolekul 3. märtsil s. a. ettekantud aruandest selgus, et tööliste arv kaevandustes on suurenenud 820—854-le. Põlevkiviõli tellimised on suurenenud. Tööliste arv suureneb tulevikus veelgi, sest asutakse uue õli-vabriku ehitamisele, mis oma toodangu ulatuselt oleks 3 korda senisest suurem. Samuti võetakse ette suuremad muudatused tööva-hendites. Seniste vagonettide asemel tahe-takse võtta tarvitusele kuullaagritega vagone-tid, mis hõlpsamalt liiguvad. Asutatakse uus kallakšacht ja põlevkivi sortimine toimuks tu-levikus lintidel. Seni oli kaevandustööliste tervise suuremaks vaenlaseks maa all lõhke-ainetega kivi purustamisest tekkiv suits ja gaasid, mis väga halvasti mõjuvad tervisele. On pandud tähele, et eriti palju suitsu teki-tab süütenõõride põlemine, sellepärast tahe-takse võtta tarvitusele seniste süütenõõride asemel elektrilise süütamine.

Praeguste kevadiste sulade ajal on maa-alustes kaevanduskäikudes sageli põlvini vett. Suurvee puhul tahetakse töölised asetada aju-tiselt kuivematesse käikudesse.

Kaevandustöö keskpunkt nihkub aegajalt eemale praegusest kohast ja uue kallakšach-tiga ühenduses asutakse kevadel uue laiaroo-palise raudtee ehitamisele, kus samuti uusi töölisi leiab tööd.

Peale aruandeid refereeris keskliidu org. J. Mikkelson vanaduse ja töövoimetuse vastu kindlustamisest, mis eriti tähtis kaevandus-töölistele, sest juba 10-aastalise maa all töö-tamise järele muutuvad juba tugevamadki mehed invaliidideks. Peale ettekannet võeti vastu otsus, milles vanaduse ja töövoimetuse vastu kindlustuse seaduse maksmapanek tun-nustati hädavajalikuks ja nõustati töölisnõu-kogu esitama riigivanemale vastavat märgu-kirja.

Eesti Toidu ja Maitseainete Tööliste Ameti-Ühingu

möödunud aasta tegevusest võib märkida ühingu majandusliku seisukorra kindlusta-mist ja samme palgakõrgenduse nõudmiseks.

Palgakõrgenduse nõuded ei annud aga loot-detud tulemusi vähese organiseerimise pärast — ainult osaliselt saadi palka juure, kuna väljavedajad said suurema palgakõrgenduse, sest nad olid paremini organiseeritud ja asu-tasid omale osakongli. Öötöö keelu seaduse teostamise järelvalveks on ühingul nüüd kaks kontrollijat, kes saavad 1 kr. protokollilt. Töösturid on samuti ise huvitatud, et täide-taks öötöökeelu seadust ja sellepärast toeta-yad nad ühte kontrolli. Leivategijad on öötöö keelu täitmise mõttes paremas olukorras kui pagarid.

Ühingul on möödunud aastal olnud sisse-tulekuid 859.27 kr. ja väljaminekuid 268.96 kr. Üldkoosolek kinnitas eelarve 275 kr. suuruses ja juhatuse valiti Loot, Marnot, Kull, Sikk, Holts, Valdmann, ja J. Velsmann; revisjoni-komisjoni: Remmer, Kruusimägi ja Viil, Keskliidu nõukokku valiti J. Velsmann ja kongressi saadikuteks Loot, Velsmann ja Moorberg.

Palgaküsimuse arutamisel toodi ette, et palgad on löödud sellaselt alla, et tööpäev on pidanud venima 15—16 tundi pikaks. Sageli osutub keskmiseks tunnipalgaks kõigest 10 senti. Palgaolude parandamiseks on tarvilik tulevikus suuremal arvul liituda oma ameti-ühingusse ja juhatuse tegevuskavas oli näh-tud ette ka teiste toidu- ja maitseainete töö-aladel töötavate tööliste organiseerimine, nagu kompveki- ja tubakatöölised. Organiseerimis-küsimusest kõneles keskliidu org. J. Mikkelson. Ühenduses organiseerimise küsimusega otsustati luua komisjon, kes arutaks eriti pal-gaküsimusi ja töötaaks välja palgataabeli.

E. Joonase kirjutised „Rahva Sõnas“ mõis-teti hukka, sest need ei vasta tõsiloodele ja võivad tuua asjata sekeldusi ning külvata kunstlikult vaenu ametiühinglaste hulkadesse. Ühingu tegevus on olnud kogu aeg stabiilne, ega pole märgata mingit sisemist heitlust, killunemist ega „fronditamist“.

Tallinna Kullasepatööliste Ametiühingu

üldkoosolekul ette kantud aruande järele on ühingu tegevuses saadud üle tollest tardumis-est ja seisakust, mis kipps võtma maad ühingu vapside tegevuse kulminatsiooni punktil. Ühingu liikmete arv on hakanud kas-rama. Aasta vahetusel oli ühingul 35 liiget, üldkoosoleku ajal 21. märtsil s. a. 55 liiget ja peale koosoleku täitsid mitugi meest soovi-avaldused sisseastumiseks; nii et Tallinna Kullasepatööliste Ametiühing on suutnud or-ganiseerida juba üle 50% oma kutseala töölis-test. Uusi liikmeid tuleb võita juure veel märgitegijate-kullaseppade hulgast. Üldkoos-olekul vaieldigi pikalt selle üle, kas tööoskus-ametis on tarbekohane registreerida märgite-gijad eraldi tavalisest kullasseppast. Pikema mõttevahetuse tulemusena peeti siiski vaja-likuks märgitegijaid eraldi registreerida. Se-da soovisid peamiselt märgitegijad ise. Kul-laseppi puutuvaid seadusandlike küsimusi sel-gitaks keskliidu org. J. Mikkelson.

Ametiühingu rahaline aruanne oli möödu-nud aastal Kr. 636.14 tasakaalus, kusjuures saldo 1. jaanuariks 1935. a. oli 509.82 kr. ja sellest summast 380 kr. pangas.

Ühing on annud oma liikmetele toetuslae-ne, kaitsenud oma liikmete huvisid kutseos-kuse küsimustes ja lähemaski tulevikus esi-tab oma seisukohad eksamikavade kohta. Ek-samikavade läbiarutamiseks otsustati kutsuda abiks ühingu juhatusele terve rida vanemaid asjatundlikke töölisi mitmesugustelt era-aladelt.

Uude juhatusse valiti endistest Ausmees, Rõding, Müller, Kerts, Veltmann ja uutena Uusna ning Tikker, revisjonikomisjoni Lust-verk, Bökler ja Piirkovski, Keskliidu nõuko-gusse ja kongressi saadikuks valiti Ausmees.

Pärnu Töölise Ühing

korraldas puhkepäeval, 17. veebruaril avaliku koosoleku, millest võeti rohkearvuliselt osa. Refereeris E. Töölisühingute Keskliidu abiesimees A. Gustavson teemil „Vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustus“. See küsimus on kõigjal töölise hulkades äratanud elavat huvi.

Linamonopol töölisele vastuvõtmatu.

Pärnu on olnud juba vanast ajast saadik Eesti linaekspordipiirkonna tähtsam sadam ja lina-ümbertöötamise koht.

Peale pikemat vaheaega on linahindade paranemisel ka Pärnu linatööstus elustunud. Seni tühjalt seisnud hiigla linaaitades, kus varemadel aegadel kees palavikuline tegevus, sageli ööd kui päevad, on hakatud viimasel ajal jällegi liigutama. Käesoleval hooajal, s. o. 1934. a. novembrist alates, on töölise arv Pärnu linaaitades tõusnud isegi üle 400, kelledest suurem osa on naised.

Pärnu Töölise Ühing on asunud lina- ja tekstiiltöölise organiseerimisele, asutades nende tarvis ühingu eri seksiooni.

Pärnu linaaitade töölised pidasid 1. märtsil koosoleku, kus arutati peamiselt linamonopoli küsimust, sest linamonopoli maksamahakkamisel kujuneks olukord, kus lina ümbertöötamine aitades ekspordiks jääks ära. Lina peab maal taludes sarnaselt olema töötatud ümber, et seda võib eksportida otsekohe. Sellase olukorra maksamahakkamisel kaotaksid aga Pärnu linaaitade töölised 75% oma töö. Nagu juba eelpool tähendatud, on linaaitade töölised suurem osa naisi, keda tööpuudus tabaks eriti raskelt, sest neile pole hõlbus luua uusi töövõimalusi.

Pärnu linatöölised arutades olukorda, leidsid, et linamonopoli teostamine pole põhjendatud ja ametiühingutel tuleb olla selle vastu ning teha mis võimalik, et linaaitade töölised ei jääks tööta. Selles suhtes on ühendusse astunud E. T. Keskliidu ja teiste ametiühingutega Viljandis ja Tartus.

Eesti Savitöölise Ühingu

üldkoosolek otsustas pikemate mõttevahetuste tulemusena 17. veebruaril muuta ühingu põhikirja järgmiselt: a) ühingu nimeks võtta **Ahjutöölise Ühing** ja b) ühingu liikmeteks võivad olla ainult need isikud, kes omavad riigi tööoskusameti poolt välja antud tunnistused. Samuti otsustati, et kõik ühingu liikmed omandaksid 1. juuliks 1935. a. õppinud töölise tunnistused, et uue põhikirja põhjal mitte langeda välja ühingust.

Uue tööde hinnakirja väljatöötamiseks valiti viieliikmeline komisjon.

Kaevandustöölise Ühingu Kohtla Õlitöölise Osakond

korraldas 17. veebruaril s. a. oma ruumide avamise-õhtu teelauga. See on tähtis samm edasi Goldfieldsi töölise ametiühingu organiseerimises, sest seni oli ühingu ruumide puudumine suuremaks takistuseks töölise omavahelistele kokkusaamistele ja ühiste asjade arutamisele.

„Viktoria“ kastitehase

juhatus vallandas 16. veebr. töölisnõukogu esimehe R. Elbi, kes töötades laudade servamisemasinal, juhtis vabriku juhataja tähelepanu õnnetusjuhtude võimalustele, kui masinal töötada juhatause poolt määratud korras. See juhatajale ei meeldinud ja töölisnõukogu esimees vallandati. Põhjendati, et töölisvanem ei täitvat töö juures vabriku juhatause korraldusi. Asja kohta koostati protokoll ja asi läheb kohtu lahendamata.

Meremeeste organiseerimistöös

on jälle jõutud samm edasi. Kütjate ja dekimeeste jaoks on loodud ühine organisatsioon. Veebruarikuus registreeriti „Eesti Meremeeste Ühingu“ põhikiri kütjate ühingu algatusel. Praegu tegutsevad kütjad ja dekimehed ametiühingulisel alal juba Eesti Meremeeste Ühingu. Meremeeste ühtlusorganisatsiooni järele oli suur vajadus. See soodustab meremeeste majandusliikude ja õigusliikude huvide kaitset. Ühingusse kuulub umbes 500 kütjat ja dekimeest.

Kursused meremeestele.

Eesti Kaubalaevastiku Kütjate Ühing korraldas meremeestele pikemaajalise organisatsioonilise kursuse, kus Keskliidu abiesimees A. Gustavson käsitas järgmisi aineid: koosolek ja selle ettevalmistamine (teoreetiliselt ja praktiliselt) ja meremeestesse puutuvatest seadustest, kuna keskliidu org. J. Mihkelson käsitas ametiühingute ülesandeid ja võitlusvahendeid, usaldusmeeste ülesandeid, isiklikku selgitustööd ja kõnede ettevalmistamist.

Tallina Tekstiiltöölise Ühing

asus uutesse ruumidesse, mis asuvad Narva mnt. ja Kreutzwaldi tän. nurgal. Ruumid on võrdlemiselt avarad. Koos käiakse kaks korda nädalas — kolmapäeval ja reedel — kella 7 alates. Ühingu tegevus on arenenud viimasel ajal vilkalt. Loodetavasti saab edu uutest ruumides olema veel suurem.

Iga teadlik tekstiiltööline astugu oma ühingu liikmeks.

SISU: 1) Tööliskonna ühtlus ja isetegevus. 2) Milles on rahvamajanduse elustamise kava mõte. 3) 1905. a. mälestusi — K. Kiimann. 4) Norra töölisliikumine — J. Mihkelson. 5) Kingsepad koonduvad. 6) Tallinna töölisvanemate koosolek. 7) Maatöölise palgad — A. Aben. 8) Ringvaade.

Tegev ja vastutav toimetaja *L. Metslang*.

Väljaandja *E. Töölisühingute Keskkliit*. Ilmub kord kuus. Tellimishind: aastas 60 senti, 6 kuud 30 senti, üksiknumber 5 senti. Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31—4, tel. 460-52.

Ilmunud 20. märtsil 1935. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk t. 2. 1935.